pěla těžkým šokem, po boji se zlomeným srdcem, strachem a depresí ale věděla, že mocný Pacifik zdolala. Podařilo se jí překonat hrozivých 2 400 kilometrů otevřeného oceánu, prokázala neuvěřitelnou kombinaci dovedností, znalostí a čirého odhodlání a dokázala to díky tomu, že poslouchala hlas, který jí řekl, že se musí rozhodnout zůstat naživu.

Roger Chapman a Roger Mallinson

Muži, kteří se na mořském dně dělili o sendvič (Atlantský oceán, 1973)

Přibližně 240 kilometrů od pobřeží Irska se ponorka *Pisces III* účastnila operace, jejímž cílem bylo položit podmořské telefonní kabely mezi Evropou a Severní Amerikou. Dvoučlenná posádka miniponorky, Roger Chapman a Roger Mallinson,

očekávala, že od brzkého středečního rána stráví běžnou osmihodinovou směnu prací v hloubce téměř 500 metrů pod hladinou Atlantského oceánu. Chapman a Mallinson pomalu proplouvali mořským dnem jako součást týmu, který měl za úkol nastavit čerpadla a trysky, aby pro kabely připravili cestu bahnem a pískem. Práce v takové hloubce představuje jisté nebezpečí, oba muži však byli zkušení a podobnou práci absolvovali už mnohokrát.

V takové hloubce je neustále tma a rozvířený písek a bahno ze dna k dobré viditelnosti rozhodně nepřispívají.

Potopení k mořskému dnu trvalo asi čtyřicet minut. Jakmile byli oba členové posádky na místě, práce vyžadovala jejich naprosté soustředění. V takové hloubce je neustále tma a rozvířený písek a bahno ze dna k dobré viditelnosti rozhodně nepřispívají. Nepomáhal ani stísněný interiér ponorky zhruba kulovitého tvaru o průměru sotva dvou metrů. Oba muži museli trávit dlouhé hodiny vkleče a v hlubokém předklonu s hlavou blízko kolen.

Střídali se v pilotování ponorky a ovládání obří mechanické ruky. Ta se používá ke správnému umístění zařízení vně ponorky, zatímco plavidlo se pomalu pohybuje po mořském dně rychlostí asi 800 metrů za hodinu.

Mallinson se pustil do práce dlouho před začátkem směny. Většinu předchozího dne a noci strávil opravou mechanické ruky, která se poškodila při předchozím ponoru. Jako kvalifikovaný inženýr dobře znal všechny složitosti ponorky *Pisces III*. Během přípravy před ponorem také vyměnil

kyslíkovou bombu za plnou, obsahující více než dostatečnou zásobu na následující osmihodinovou směnu.

Jeho kolega měl zcela jiné předchozí zkušenosti. Jako bývalý člen posádky ponorky Královského námořnictva byl Chapman zvyklý na mnohem větší plavidla, než bylo toto, a při službě trávil pod vodou mnohem delší dobu, než vyžadovala jeho současná práce.

Jejich směna proběhla bez problémů. V rámci bezpečnostních opatření se vše, co se během osmi hodin odehrálo, zaznamenávalo pomocí palubního kamerového systému ponorky. Neméně důležité bylo zařízení zvané lithium-hydroxidový ventilátor. Ten nasával nebezpečný oxid uhličitý vydechovaný členy posádky. Směna byla u konce a ponorka *Pisces III* se pohupovala na hladině, kde jako vždy čekala na připojení lana a vytažení zpět na podpůrné plavidlo.

Tato část operace byla vždy hlučná a nepříjemná, s mnoha nárazy a boucháním, když jejich kolegové z posádky připevňovali lano k ponorce. Tentokrát se však něco pokazilo. Uvnitř stísněného prostoru ponorky se najednou Mallinson a Chapman ocitli vzhůru nohama, jak klesali zpět ke dnu oceánu poté, co ponorka ztratila vztlak.

Tentokrát se však něco pokazilo.

Zásadní problém představovala skutečnost, že při otevření poklopu na hladině došlo k zatopení zadní části ponorky, která se tak rázem stala téměř o tunu těžší, a proto se potápěla mimořádně rychle. Oba muži si uvědomovali, že potopení nedokážou zvrátit, ze svého výcviku a zkušeností ale

věděli, že musí nějak snížit rychlost klesání, jinak je rozdrtí náraz ponorky na mořské dno.

Jak se ponorka *Pisces III* propadala do hlubin, létalo po kabině vybavení a uvolňovaly se z něj jednotlivé části. Mallinson a Chapman okamžitě vypnuli všechno na elektřinu. V naprosté tmě se jim podařilo odpojit čtyřsetkilové olověné závaží, které za normálních okolností pomáhalo ponorce sestoupit na začátku každé směny na mořské dno.

Snažili se co nejlépe připravit na nevyhnutelný náraz.

Vše se odehrávalo závratnou rychlostí. Motor řval, tlakoměry a další přístroje se točily dokola, jak se ponorka vymykala kontrole. Oba muži se chytili polstrování sedadel, aby si aspoň trochu ochránili těla, a nacpali si do úst kousky látky, aby si neukousli jazyk. Snažili se co nejlépe připravit na nevyhnutelný náraz.

Poté co se ponorka na třicet sekund ponořila do tmy, byl náraz na dno brutální. Později se zjistilo, že musela do dna narazit rychlostí kolem 65 kilometrů za hodinu. Jako zázrakem se nikomu z nich nic nestalo. Okamžitě však bylo zřejmé, že ponorka je natolik poškozená, že vynoření vlastní silou nepřipadá v úvahu. Poté, co oba muži spočinuli v hrůzostrašné hloubce 500 metrů pod hladinou, byli odkázáni ve tmě jen sami na sebe.

Paprskem baterky se snažili prozkoumat chaos kolem sebe. K jejich překvapení byli stále schopni komunikovat s hladinou. Rychlým telefonátem dali podpůrnému plavidlu vědět, že jsou oba v pořádku, a získali informaci, že pokus o jejich záchranu začíná okamžitě. Všichni zúčastnění však věděli, že

jde o náročný úkol a že z takové hloubky se ještě nikdy nikoho zachránit nepodařilo.

Chapman a Mallinson si mohli oddechnout kvůli zásobám kyslíku, protože díky výměně bomby z předchozího dne ho měli dostatek. Plná bomba byla koncipovaná na dvaasedmdesát hodin (což odpovídá třem dnům a nocím), z nichž během své pracovní směny spotřebovali jen osm. K jídlu ani pití neměli téměř nic kromě jediného sendviče se sýrem a chutney a plechovky limonády. Naštěstí ani jeden z mužů necítil hlad.

K jídlu ani pití neměli téměř nic kromě jediného sendviče se sýrem a chutney a plechovky limonády.

Takhle hluboko pod hladinou byla obrovská zima, protože však věděli, že při aktivitě spotřebují mnohem víc kyslíku, rozhodli se, že nejlepší bude najít si pohodlnou polohu a zůstat co nejvíc v klidu. Důležité také bylo dostat se co nejvýše, protože vydechovaný vzduch, který je těžší než čerstvý, se brzy začal hromadit u dna kabiny. Od této chvíle ani jeden z nich nepromluvil, což byl další způsob, jak šetřit zásobami kyslíku. Občas si však stiskli ruce, aby se navzájem ujistili, že je vše v pořádku.

Nad nimi se mezitím rozjela rozsáhlá záchranná mise. Zpočátku mohla podpůrná loď dělat kromě monitorování situace jen málo, ovšem sesterská ponorka *Pisces II* dostala rozkaz vrátit se do nejbližšího přístavu a zapojit se do záchranné operace. Zatímco Královské letectvo vyslalo jeden ze svých letounů Nimrod, na místo spěchala také HMS *Hecate* Královského námořnictva. K té se měla připojit loď *John Cabot* kanadské pobřežní stráže a *Curv III*, vysoce specializovaná ponorka

americkéhо námořnictva používaná k vyprošťování jaderných zbraní z hlubin pod vodou.

Ponorka *Curv III* se nacházela v Kalifornii, více než 9 600 kilometrů daleko, podařilo se jí však dorazit na místo během čtyřiadvaceti hodin. Název je zkratkou pro „Cable-controlled Undersea Recovery Vehicle“ (kabelově ovládaný podmořský záchranný prostředek), což z ní činí ideální nástroj pro tento úkol. Přesto, obzvláště s blížícím se špatným počasím, nikdo nepochyboval o tom, že záchrana ponorky z takové hloubky bude mimořádně obtížná.

V době, kdy byla ponorka *Curv III* připravena k akci, byli oba muži uvězněni pod hladinou již 36 hodin. To znamenalo, že již vyčerpali polovinu zásob kyslíku. Aby šetřili energií, používali lithium-hydroxidový ventilátor úsporněji než ve standardně doporučovaných čtyřicetiminutových intervalech. Kvalita vzduchu v ponorce se proto rychle zhoršovala a dýchání bylo stále obtížnější.

Kvalita vzduchu v ponorce se proto rychle zhoršovala a dýchání bylo stále obtížnější.

Znečištěný vzduch vyvolával v obou mužích ospalost a letargii. Ani jeden z nich se nechtěl dotknout sendviče nebo limonády. Dělali si také starosti o své rodiny: Chapman se právě oženil a Mallinsonovi měli čtyři malé děti. Během dlouhého čekání jim na chvíli zvedl náladu osobní vzkaz od královny Alžběty, i když se ukázalo, že není od královny, ale od posádky slavné stejnojmenné výletní lodi *Queen Elizabeth II*.

V pátek, více než dva dny poté, co se muži potopili, proběhl první pokus o jejich vyzdvižení z mořského dna. Bohužel

se nezdařil, protože záchranná ponorka si poškodila své lano před dosažením požadované hloubky. Druhé ponorce došla energie v době, kdy oba muže lokalizovala, a musela se vynořit. Poté, právě když se ponorka *Curv III* připravovala k ponoru, objevila se elektrická závada, a tak nemohla být vyslána do akce.

O půlnoci však jejich naděje začaly rychle pohasínat.

Chapman a Mallinson byli průběžně informováni o aktuálním dění, o půlnoci však jejich naděje začaly rychle pohasínat. Jejich dvaasedmdesát hodin oficiálně vypršelo. Navíc už neměli žádný hydroxid lithný, který by mohl, byť jen příležitostně, čistit vydýchaný vzduch, a na hladině bylo nyní více nefunkčních než provozuschopných plavidel. Přes radiové spojení občas zaslechli veselý zvuk delfínů, plavajících nad jejich hlavami, jejich situace ale nevypadala dobře.

Práce na zprovoznění ponorky *Curv III* pokračovaly i přes noc a teprve v sobotu ráno se podařilo k potopené ponorce připojit nejprve jedno a pak i druhé lano. Teprve poté se muži rozhodli, že se podělí o sendvič se sýrem a chutney a limonádu, i když v té době už ani jeden z nich moc nevěřil, že se záchrana podaří.

Pomalu se začali zvedat ze dna, neprobíhalo to ale ani vzdáleně hladce. Ponorka *Pisces III* se prudce pohybovala a vynoření se dvakrát zastavilo, což oběma mužům působilo nepředstavitelná muka. Při prvním pokusu se *Curv III* zamotala do lan a musela být vyproštěna. Poté pouhých třicet metrů od hladiny následovala další přestávka, zatímco potápěči připevňovali silnější lana, aby se ponorka znovu nepotopila.

Celkově trvalo dvě a půl hodiny, než se dostali na hladinu, a ani potom nebylo utrpení u konce. Zpočátku panovaly obavy, že oba muže zabila rychlost vynoření, a když otevírání poškozeného poklopu zabralo dalších třicet minut, objevily se další obavy, že jim došel kyslík. Když se ho konečně podařilo otevřít, zbývala zásoba na pouhých dvanáct minut. To byla na přežití velmi mizivá rezerva a všechny překvapila, protože na dvaasedmdesátihodinové zásobě dokázali přežít celkem čtyřiaosmdesát hodin a třicet minut.

Zbývala zásoba na pouhých dvanáct minut.

Po tak dlouhém pobytu v tak stísněných prostorách bylo pro oba muže nemožné, aby vylezli sami bez pomoci. Roger Chapman i po desetiletích říká, že je pro něj stále těžké nastoupit do výtahu, protože nemá rád pohyb nahoru a dolů. Navzdory všemu pokračovali oba muži v práci ve stejném oboru a chválili jeden druhého za to, že si zachoval chladnou hlavu ve skutečně zoufalých podmínkách.